СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 232. Джерзи Сити, Н. Дж., вторек, 6. жовтня, 1925. — VOL. XXXIII. No. 232. Jersey City, N. J. Tuesday, October 6. 1925. THREE CENTS

Кулидж виїзджає на захід ратувати партію.

ВАШИНГТОН, 4. жовтня. — Президент Кулидж виїхав нині до Омаги та других західних стейтів. Урядово подається, що подорож відбувається в память 20-ої річниці вибору президента й президентової, але загально відомо, що подорож має також політичне значіння. Републиканська партія саме показує на заході ведикі недостачі; фармері мають бути з неї сильно невдоволені та напирають на своїх представників у конгресі перепирати всякі закони, корисні для фармерів. Подорож Кулиджа має власне на цили загаїти се невдоволення.

БИЗНЕСМЕНИ ЗАПОВІДАЮТЬ ДОБРОБУТ.

НЮ ЙОРК, 4. жовтня. — Зїзд представників торговельних палат по містах Злучених Держав одноголосно заявляє, що він сподівається в найблизчій будучности гарного добробуту в Америці.

Вони покликуються на сильний розвій промислів і торговлі. Навіть фармері мають стояти добре, бо вони мали гарні урожаї й гарні ціни на свої продукти.

ВИКИДАЮТЬ З КОМІРНОГО ДЕПАРТАМЕНТ СУДІВНИЦТВА

ВАШИНГТОН, 3. жовтня. — Вордмен Ко., котра має на власність дім, де міститься департамент судівництва, видала через суд позов проти міністерства судівництва, щоби воно опорожнило в як найкоротшім часі сей будинок або почало платити висший рент.

МІНІСТЕР ФЛЬОТИ ПРОТИ ТВОРЕННЯ НОВОГО МІНІСТЕРСТВА ДЛЯ ЛЕТНИЦТВА.

КВІНСІ, Месечузетс, 3. жовтня. — Вилбер, міністер фльоти в кабінеті Кулиджа, виступив тут з публичною промовою в обороні свого департаменту.

Бесідник говорив, що закиди проти його уряду неслушні; неправдою є, немовби уряд щадив непотрібно гроші, бо уряд побудував недавно кілька великих воздушних кораблів. Він старався доказати, що відділення справ летництва від міністерства фльоти та перенесення його на осібне міністерство летництва, яке малоби бути ще утворене, не принесе нікої користи; на його думку, воздушні кораблі є частиною фльоти.

ХИТРИЙ ОБМАН БУТЛЕГЕРІВ.

БЕРЛИНГТОН, Ню Джерзі, 3. жовтня. — 55 бутлегерів, переловлених нюджерзькою стейтовою міліцією на великім баркасі, що стояв на ріці Ранкокасі, находяться вже нині на волі, а уряд не має нікої певности, що він їх дістане на процес. Коли бутлеґерів доставлено до суду, на них наложено кавцію в сумі 14,500 долярів, яку вони сейчас зложили. На сій основі їх випущено на волю. Зараз потім показалося, що всі арештовані подали були урядови фалшиві імена й адреси.

Арештовані були не лишень за пачковання горівки, але й за предкладання урядникам хабару; кажуть саме аґенти прогібиційного уряду, котрі були з жовнірами при арештованню, що бутлеґери старалися підкупити урядників сумою 75,000 долярів.

МАНЕВРИ НАД НЮ ЙОРКОМ.

НЮ ЙОРК, 3. жовтня. — Нині в полудне відбулися тут над містом маневри військових літаків. Літаки вдавали, що вони атакують Ню Йорк, а головно фінансову частину, так званий Вол Стріт. Піхота та артилерія мали його боронити.

Маневри війська вулицями міста викликали велике замішанне серед населення.

ХРИСТІЯНИ ВІДСТУПАЮТЬ СВОЮ ЦЕРКВУ ЖИДАМ НА УЖИТОК.

НЮ ЙОРК, 3. жовтня. — Заряд презбітеріянської церкви на розі Андерсил Евеню та Стерлинг Плейс в Брукліні дав дозвіл жидівському зборови вживати сеї церкви для відбування богослужень в пятницю й суботу. Се перший случай того рода, щоби християнське віроісповідання відступало свою церкву для нехристіянського віроісповідання.

КОРАБЕЛЬ ЖДЕ НА ВІЗА.

НЮ ЙОРК, 3. жовтня. — Корабель Меджестик, що належить до Ґвайт Стар Лайн, ждав нині кілька мінут, поки його 8 пасажирів першої кляси, що приїхали з Шикаґа без потрібних віз, не дістали їх в місцевих конзулятах.

ГЕРОЙСТВО ПОЛІСМЕНА.

НЮ ЙОРК, 3. жовтня. — З міського порому („фери") Бруклина, що їздить межи Ню Йорком а Стетен Айлендом, зіскочив нині якийсь молодий мущина. Сталося се в присутности богато осіб. Жінки й діти скричали. Полісмен Генрі Смолка, котрий находився межи пасажирами в цивільному одінню, сейчас скинув свій капелюх і блюзку та кинувся у холодну воду заливу за потапаючим.

Хтось з пасажирів дав знати капітанови порому, і сей сейчас завернув пором, держучи його в такім віддаленню від двох людий, щоби бути близько них, але не загрожувати їм. Смолка тимчасом підплив до потапаючого та хотів його обняти за шию, щоби потягнути за собою до лоди. Та сей став випрощуватися, кажучи, що він не має чого жити, що він хоче вмерти. Полісмен рішився тоді вратувати десперата проти його волі. Почалася в воді боротьба. Потапаючий був сильнійший і не давався довший час. Наконець однак полісмен таки переміг та потягнув його до лодки. Коли їх витягнено на пором, утопленик уже був без памяти, а Смолка зовсім вичерпаний на силах. Заким пором добив до берега, вратуваний потопленик помер. Полісмен не хотів перебиратися, але таки в мокрій одежі пішов на [illegible] стацію зарепортувати подію.

СТАРІ ПАРАСОЛІ.

ЛОНДОН, 2. жовтня. — Коли в тутешній пресі появилась телеграма, що один Американець в стейті Ню Джерзи має парасолю, якій 45 літ, зачали Англійці виносити свої старі парасолі, щоб їх віком побити осяг старовини Американця.

Один Лондонець подає, що його парасоля має 100 літ, а другий хвалиться 120-літньою парасолею.

„МАТІР БОЖА" НЕ ВРАТУВАЛА ЇХ ВІД КУЛЬ.

Відень. — Вірячи в появу Матери Божої, мадярські селяне з села Нагишакачі не хотіли на приказ жандармерії розійтись від „божого місця". Вони сильно вірили, що „Матір Божа" охоронить їх від жандармерії. Та коли жандарі стріляли в товпу, і одна жінка впала трупом на місци, селяне розбіглись по своїх домах.

Появу „Матери Божої" побачили селяне в одній сільській дівчині, якої обличе було дуже подібне до образа Матері Божої. В її честь селяне збудували престіл, коло якого сходилися тисячами і молилися.

КНИЖКА ПРО РУМУНСЬКІ ЗВІРСТВА.

Накладом культурно-політичного т-ва вийшла на днях у Відні книжка п. н. „AUS DEN FOLTERKAMMERN RUMAENIENS". У книжці змальовано картину страшного румунського режиму, представлено страхіття ґраниці та подано цілий ряд звірських знущань над політичними вязнями. Близше говориться в ній тільки про переслідування Німців, Мадярів та самих Румунів і хоча часто згадується про жахливе положення населення Бесарабії, проте про Українців нема ніде слова. Автором праці є С. Г. Коста Фору, б. румунський міністер, консерватист.

ПІДВИШКА ПОЧТОВИХ ОПЛАТ ЗАГРАНИЦЮ.

Міжнародна почтова конференція, що відбулася цього року в Стокгольмі, завела деякі зміни в заграничних почтових оплатах, з тим, що вони починають обовязувати від 1-го жовтня 1925.

А саме, з того дня за пересилку почтових листків (карток) за границю Америки — звичайних чи ілюстрованих — треба платити три центи, значить ліпити на них марку за три центи, замість за два як доси. Инакше адресатови прийдеться платити подвійно. — Оплата за лист лишається та сама, що доси була, значить 5 центів.

Пересилка почтових карток до американських країв — Канади, Мексико, Західної Індії і Південної Америки — яка доси коштувала по одному центови за штуку, тепер теж подорожіла і від 1. жовтня коштуватиме 2 центи.

За заграничні „купони на відповідь", які можна висилати в листі, щоби адресат виміняв їх там на марки для листа в відповідь, платилося доси 6 центів, від тепер вони коштуватимуть 9 центів.

Оплату за пересилку почтових пакетів за границю підвишено з 12 на 14 центів за фунт.

Всі почтові посилки (окрім листів і карток), яких вповні не оплачено, будуть звертати назад до посилаючого.

КАНАДА СПЕРЕЧАЄТЬСЯ З АМЕРИКОЮ ЗА ЧИСЛО РЕЕМІҐРАНТІВ.

ОТТАВА, 3. жовтня. — Канадійський департамент іміґрації подає до публичного відома, що обчислення Американського департаменту праці щодо числа Канадійців, вертаючих до Канади зі Злучених Держав, є неправдиве. До Канади мали за один рік вернути не 2,217 Канадійців, як подає американський департамент праці, але 32,578.

ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ НЕ БЄ!

Варшавська ґазета „Момент" помістила листа посла Єреміча з „Клюбу білоруських послів", якого він написав до маршалка сойму Ратая в справі побиття політичних вязнів державною поліцією в Пружанах. З листу довідуємося, що посол звертається до маршалка за інтервенцією тому, що не може внести інтерпеляції до уряду наслідком соймових ферій. Перед місяцем арештувала поліція у пружанському повіті поліського воєвідства 200 осіб під замітом приналежности до комуністичної партії. Арештованих бито. Посол довідавшись про побої від своїків арештованих, інтервеніював у цій справі в пружанського старости. Староста заявив, що це неправда, бо поліція нікого не била і не бє! По кількох днях звернулися родини арештованих знов до посла Єреміча з проханням вставитися за арештованими, яких немилосердно бють. На доказ, що їх бють, попривозили родичі покривавлене білля вязнів. А бито їх таким чином: Руки і ноги вязнів звязувано до купи та вигинано ціле тіло в каблук. Таким чином звязаних привязувано до деревяної поперечки а потім закидувано їм на голову одіж і щойно потім бито гумовими палками в пяти, обливано їх водою і знов бито. Вершком катівського садизму було колення мущин шпильками в ядра. Після такого скатування замикано арештованих до хліва. Далі подає посол Єреміч у листі назвиска побитих. Між ними бу і 65-літна жінка, секретарка білоруського клюбу Катерина Старбуняк, діти якої остали без нікої опіки наслідком арештування. Як бачимо, то побої політичних вязнів польськими поліцаями не переводяться.

ХРУНІ НА ПОКАЗ ЛАВРЕАТОВИ НОБЛЯ.

Поляки влаштували в резиденції провідника польських „хлопів" п. Вітоса, в селі Вежхославіцах, параду в честь В. Реймонта. Спроваджено на се свято „малопольських" хрунів під проводом якогось Уторобчука. Попису вались вони гуцульськими танцями та викликали правдиве одушевлення п. Реймонта, і польських ґазетних репортерів. На нашу думку шанов. лавреат повинен за отсю честь віддячитися і у своєму найблизшому творі звеличати „русінську хруніяду".

УКРАЇНСЬКІ ТЕАТРИ.

Крім істнуючих українських державних театрів у Київі, Полтаві, Харкові й Катеринославі, має бути заснований ще один український театр в Одесі, а в Харкові має бути заснований український оперний театр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЯ [illegible]

ФОНДИ АМЕРИКАНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ.

Більшість американських університетів — це приватні установи, удержувані на приватні кошти й під приватним контролем. Найбогатший між ними Гарвардський Університет в Кембридж біля Бостону. Вартість його трунтів, будинків й цілого виряження рахують на $22,800,000. На другому місці стоїть Єйл (в Ню Гейвен), котрого будинки й уся обстанова представляє вартість $21,089,000. Далі слідує Колюмбійський університет (в Ню Йорку), Пенсилвенійський (в Філаделфії), Шікаговський, Масачусетський Технологічний Інститут (Кембридж) й університет Леланда Станфорда (біля Сан Франціско в Каліфорнії).

Удержуються американські університети з так званих „ендовмент", фундацій, на які складаються пожертви різних установ й богатих людей, бувших студентів, то-що. З фундацією в $53,081,000 „Гарвард" є найбогатшою освітньою установою в Америці. На другому місці стоїть Колюмбія з $43,300,000, далі Єйл, Леланд Станфорд, Шікаґо, Корнел (Ітака, Ню Йорк), Джан Гопкінс (Балтимор), Карнеґі (Пітсбурґ), Принсетон, Рочестер і Пенсилвенія. Взагалі 103 приватних університетів у Злучених Державах мають „ендовмент" по більш, як міліонови долярів.

Державні (стейтові) університети на загал бідніщі, тільки 18 їх мають міліонове „ендовмент". Найбогатшим з державних університетів є Тексаський (Оустин, Тексас), який має фундацію в $11,013,000. Другий Каліфорнійський (Берклі, Каліфорнія), з $8,407,000, далі Вашингтон (Сеатл), Мінесота (Мінеаполіс) і Оклагома (Норман). Щодо земельної власности, будинків і виряження, то на першім місці стоїть каліфорнійський, що має їх на вартість $17,782,000, на другім Мінесота, Мишиґен, Ілинойс і Висконсин.

ДЕРЕВО-СИРЕНА.

Від недавного часу в парискому „Жарден де Плянтс" (Зоольогічному саді) є дивний корч, молоде екзотичне дерево, що має прикмети сирени. Листя його покручене і подравлене. При легкому подуві вітру чути слабий шепіт і фурчіння наче мякі звуки флєта. Як подув вітру кріпшає і звуки ті стаються голоснійші, аж вкінці це дивне дерево у бурі стогне наче сирена.

ПОЖЕЖА В ЯВОРОВІ.

На яворівському передмістю Курявка вибухла 6. IX. пожежа і знищила забудування кількох господарів. Загальна шкода 60,000 зол. Причина підпал.

МАЛІ А ПАЖЕРЛИВІ.

Здоровим апетитом втішаються птахи. Прим. дрозд зїдає нараз найбільшого слимака. Чоловік у тійсамій пропорції повинен би зїсти ціле волове стегно. Червоношийка також дуже пажерлива. Обчислили, що треба звіринної поживи велику скількість, щоби червоношийка не втратила на вазі. Колиб ті хроби уложити один за другим, булоб довжини чотирнацять стіп. Коли порівнати чоловіка з червоношийкою, цебто його тягар і тягар червоношийки, то чоловік потребував би поживи 27 метрів грубої депять цалів і то що 24 годинни.

Змова на життє румунського короля в українській части Бесарабії.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 4. жовтня. — Румунська влада викрила змову на життє румунського короля Фердинанда і його жінки Марії в Бесарабії.

Румунська поліція увязнила в Хотині над Дністром (Хотин — се столиця північної, української части Бесарабії) заговірників, котрі приготовляли заговір на життє румунської королівської пари вчасі недалекої її гостини в Яссах (в Румунії).

Заговірники були в змові з окружними селами (українськими) та зі своїми сторонниками в Чернівцях, столиці Буковини. В Хотині і по селах викрито великі засоби машинових карабінів, рушниць, револьверів, ручних гранатів і всякої амуниції.

Провідником змови був один офіцир в Хотині, котрий служив в російській армії за царського режиму.

Румунська поліція каже, що заговірники се комуністи.

НІМЦІ МІЖ ЗАХОДОМ І СХОДОМ.

БЕРЛІН, 4. жовтня. — Німецька делеґація виїхала до Люцерн, у Швайцарії, на конференцію з аліянтами у справі запоруки німецько-французької границі.

Німці тепер між Заходом і Сходом. Бо із Заходу хотять їх для себе приєднати аліянти, а із Сходу советська Росія. Одначе, як кажуть німецькі політики, Німеччина не відвернеться від Заходу, бо не вірить приманам негевного Сходу.

ПЛЯНУВАЛИ ПОЛІТИЧНЕ ДУШОГУБСТВО.

БЕРЛІН, 4. жовтня. — Тут появилась чутка, що німецькі націоналісти хотіли убити міністра закордонних справ Штреземана, щоб не пустити його на конференцію з аліянтами у Швайцарії.

КРЕДИТ ДЛЯ СССР.

БЕРЛІН, 4. жовтня. — Тутешня преса передає чутки, будімто німецьке правительство годиться позичити німецьким фабрикантам 100,000,000 німецьких марок, аби їм дати змогу признати советській Росії кредит на закупно хліборобських знадобів на довший кредит.

Се має бути головна умова німецько-російського договору, про який саме тепер говорить тут Чічерін з німецьким правительством. Одначе тутешні фінансисти називають се фантазією.

ФРАНЦІЯ НЕВДОВОЛЕНА.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — Французький премієр Поль Пенлеве заявив, що французьке правительство невдоволене предложенням американського міністра скарбу Меллона про тимчасове полагодження справи воєнного довгу і тому буде далі вести переговори з правительством Злучених Держав, щоб довести до остаточного вирішення усього довгу.

ЦИВІЛЬНИЙ УПРАВИТЕЛЬ МАРОКА.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — Французьке правительство повідомляє, що на місце уступившого генерала Лютея назначить теперішнього міністра судівництва Жілія Стеда.

КАЙОВИ ВОРОЖАТЬ УПАДОК.

ПАРИЖ, 4. жовтня. — Ще Кайо не доїхав домів з Америки, а вже готовлять йому тут принятє заповідію його упадку з причини невдачі його місії у Вашинґтоні задля полагоди воєнного довгу.

ПРИГОДА ЧІЧЕРІНА.

БЕРЛІН, 4. жовтня. — З Варшави повідомляють, що коли Чічерін їхав з Варшави до німецької границі, серед дороги відірвався був вагон, в якому був Чічерін, а решта поїзду гнала далі. Та се помічено і завернено поїзд і знову злучено з відірваним возом. При поновному получуванню добре стрясено хорого Чічеріна.

ВОДКА ЗНОВУ „ВОЦАРИЛАСЯ" В РОСІЇ.

МОСКВА, 4. жовтня. — Сьогодня проголошено скасоване заборони (прогибіції) виробу і продажі горівок і тимсамим привернено свободу виробу і продажі алькоголю.

За царської влади був державний монополь на виріб горівок; тепер же советська влада дозволює всякому виробляти і продавати горівки після урядового припису, що лікери й інші приправлені горівки можуть мати найбільше 60 процентів алькоголю, а проста „водка" лише 40.

Горівки дозволено продавати по коршмах, шинках, ресторанах і в торговлях. Сьогодня вперве вже усюди свобідно і явно продавано всякі горівки. Між іншими пущено на торг кількасот тисяч кварт старих горівок, які сховано було тому 11 літ, коли з вибухом війни в Росії заборонено було горівки. Сі горівки продано по $1 до $4 за кварту.

Советське правительство заявляє, що мусіло привернути свобідний виріб і продаж горівок, бо потребує гроший, а продаж горівки забезпечить великі приходи для державного скарбу.

ВЕЗУВІЙ ВИБУХАЄ.

РИМ, 4. жовтня. — З вулькана Везувія показались дими, які заповідають нові вибухи.

ГОЛОДУЄ 47 ДНІВ.

БЕРЛІН, 4. жовтня. — З Букарешту, столиці Румунії, доносять, що в тамошній тюрмі політичний вязень Дофан вже голодує 47 днів.

Він протестує голодівкою проти звірств румунської влади над політичними вязнями.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центів.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ФРАНЦУЗЬКИЙ БЛЯМАЖ

Коли два тижні тому французький міністер фінансів виїздив з Парижа на конференцію в справі сплати довгів Франції в Вашингтоні, він говорив гучно й бундючно, що він полагодить справу за десять днів. Американські газети посміхалися в той час на перехвалку загонистого Француза, кажучи, що Кайо хоче покінчити справу французьких военних довгів за десять днів, але забуває, що Американці не вміють так скоро говорити, як Французи. Доля хотіла так, що помилилися не лишень Американці, але й самий міністер Кайо: він не вибув у Вашингтоні навіть обіцяних десять днів. Вертае скорше.

Лишень що вертае не так, як обіцяв. Вертае скорше, бо переговори за полагодження французьких довгів розбилися. Головною причиною розбиття була незгода щодо суми, яку Франція малаби заплатити. Американці нарахували капіталу й процентів 4 міліярди 200 міліонів долярів, а Французи хотіли заплатити всего 1 і три чверти міліярда долярів. Американці готові були дозволити на довжезну сплату на два покоління, а Французи хотіли платити менче, але скорше. Французи висували за собою межи инчим аргумент, що вони більше платити не можуть, себто якраз той самий аргумент, якого вони не признають Німеччині.

Представники американського уряду може й булиби згодилися на французьку пропозицію, але уряд боявся свого конгресу, в котрім він що правда мае републиканську більшість, але й мае також у рядах републиканської партії людий, які не дозволять на ніякі уступки для Франції так довго, поки вона веде далі свою дотеперішну імперіялістичну політику та хоче бути жандармом Европи. Один з тих завзятих ворогів французької імперіялістичної політики се сенатор Бора, котрий яко голова сенатового комітету для заграничних справ мае рішаючий голос у справах заграничної політики. Отсе було й причиною, що американський уряд мусів держатися твердого становища супроти французької делегації та не міг її попускати так, як він хотівби. Щоби запобігти прикрим дебатам у конгресі на случай лагідних умов французького договору, уряд мусів відкинути французьку пропозицію.

Щоби французька комісія могла вернути домів хоч з деяким добутком, щоби вона не вертала вже зовсім з порожними руками, американські представники запропонували, щоби справу остаточної сплати военних довгів Франції відложити на пять літ, а тимчасом Франція платила би річно 40 міліонів долярів яко процент від своїх довгів. Сума се не велика, бо коли взяти за основу американські цифри, то вона виносить усего на всего 1 процент від французького довгу. Мимо сього Французи й з сього не дуже вдоволені, і Кайо, заповідаючи сейчасовий свій виїзд домів, каже, що він приймае сю пропозицію лишень під умовою, що її прийме французький уряд та парлямент.

В сей спосіб він відай пробував ратувати фінансовий гонор Франції. Мовляв, Франція чується ображена грубим трактованнем її в Америці. Та сього гонору він не вратував. Власне конференція показала, що Франція того фінансового гонору не мае. Вона предложила жебрацькі просто домагання. Вона понижалася до пригадки історичних послуг Франції супроти Америки. Вона вживала аргументів, які вона сама відкидала, як їх вживала Німеччина. Вона заявила, що вона довгів своїх платити не може, і на сій основі вона хотіла добитися від Америки відпущення трох четвертин своїх довгів. Словом, Франція, яка все гукае на Німеччину, як ся вимовляеться браком гроша, сама проголосила свою невиплатність.

Кайо виїздить з Америки без успіхів для своеї делеґації. Його місія покінчилася невдачою для нього та його уряду. Світ знае, що Франція не хоче або не може платити своїх военних довгів. І в сьому лежить велике значінне вашингтонських переговорів для світа. Важна ся компромітація Франції власне з огляду на її політику. Тепер власне, коли французькі фінансові представники жебрають відпущення военних довгів у Вашингтоні, той самий французький уряд подзвенкуе шаблею по Европі, водить окупації по Рурщині, веде війну в Мароку та Сирії. Колиб Франції вдалося було добити торгу в справі сплати своїх довгів у Вашингтоні, то певна річ, що се булоби поважною піддержкою для французької політики в Европі, Азії й Африці. Маючи чисту табулю в Америці, вона моглаби певно починати переговори про нову позичку в Америці. Потерпівши тепер фінансову поразку в Америці, вона не може сподіватися поважної фінансової допомоги в Америці що найменче через пять слідуючих літ. Значить, французька імперіялістична політика буде штигулькати, бо всяка політика вимагае гроша, а военна вимагае гроша й гроша й гроша. З невдачі французької політики виходить вдача для того світа, котрий Франція гридушуе своею военною силою. Вашингтонська поражка відобеться і на Франції і на її льокаях у центральній Европі.

ГРОМАДЯНИ:—

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ ЖЕРТВУ НА ГОЛОДНЕ СЕЛО?

КОЛИ У ВАС БЄТЬСЯ СЕРЦЕ ЛЮДИНИ, ТО ВОНО ВІДЧУЕ ЛЮДСЬКУ МУКУ!

КОЛИ-Ж ВИ ЛЮДИНА, ТАК ПОМОЖІТЬ СВОМУ НАРОДОВИ ВИЙТИ НА ШЛЯХ ВОЛІ!

Всі жертви на закінчення серпневої збірки шліть негайно на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

КУДИ ЗВЕРНЕНІ ОЧІ ЕВРОПИ

Створене верзальським договором міжнародне положення в Европі е того рода, що грозить новою світовою війною. Це е вже так сказати-би самозрозумілим для великої більшости державних мужів, політиків та світотих диплъоматів. Томи політичниї літератури доказують неминучу нову світову катастрофу.

Зворотною точкою в тій справі мае бути доперва міжнародна конференція в Льокарно в Швайцарії. В сторону тої малої, невідомої досі місцевости звернені тепер очі цілого світа, бо всі певні того, що та конференція буде історичною подією великої ваги, другий Верзайль. Вона започаткуе цілковиту зміну в французько-німецьких зносинах та усуне небезпеку нової війни між Німцями і Французами. В той спосіб усунеться принаймні на довший час ту важку проблему, яка вічно непокоїла Европу та грозила війною.

Занепокоені тою конференцією совіти. Бояться, що коли захід погодиться, то готов приступити зі спільними силами до повалення большевицьких самозванців. Що до цего змагае Анґлія, для большевиків ясне. Не диво, що вони хотілиби тому зарадити. Тому стараються всіма силами відтягнути від тої акції Францію і то в той спосіб, що хочуть відновити давній російсько-французький союз. Німеччину знова тероризують тим, що відгрожуються зірвати з нею всі дотеперішні договори, якщо вона піде на угоду з Францією. Ось таку то диплъоматію веде тепер совітський міністер заграничних справ Чечірін, що то одного дня обідае смачно в Варшаві та пе і виголошуе тоасти на здоровля польського президента та польської републики, а другого дня обціловуеться з пруськими юнкрами в Берліні.

Совіти чуються ізольованими. На разі не мають кого хопитися то чіпляються вже навіть Польщі — найбільшого політичного, морального і економічного банкрота Европи. По її спині думають долізти до Франції. Це велика диплъоматична гра, вправді, непристойна принціпових марксистів, оборонців і представників робітництва і селянства, всіх пригноблених і понижених і т. д., але здорова для вратування единої неділимої. Це нічого не мішае. Проповідувати можна одно, а робити друге. А до того ті штуки з Польщею Чічеріна нічого не коштують, кошта оплатить український нарід.

Так отже назрівають важні події, які торкнуть і український нарід. Конференція в Льокарно кине на них ясне світло, тому не диво, що ціла Европа і ми з нею ждемо на вислід тих нарад.

РОЗЧАРОВАНА ФРАНЦІЯ

Спершу не хотіла навіть балакати про свої довги. Бавилася в сентименти, та голосила, що мовляв охоронила міліонами жертв своїх синів людську культуру перед німецькою загладою, що проливали колись кров за свободу американського народа, та що подарувала Америці „Статую Свободи". Франція плела, а люди слухали, але до якогось часу, а потім сказали: плати, а як ні, то біда буде. І як тільки таке заявили, франк зачав падати. Тоді Французи змінили тон і кажуть: та якже платити, коли нема з чого. От сколектуйте собі центи з Німеччини та беріть, коли вже нема іншої ради з вами.

А Америка каже, що вона не була і не хоче бути нічиїм „здекутником", що то не її діло мішатися в чужий бизнес. Вона знае тільки те, що вона дала Франції около 4. міліярди долярів і не одержуе ні готівки ні процентів.

До згоди не прийшло, бо Кайо не приняв оферти Америки, щоби остаточне полагодження справи довгів відложити на пять літ з тим, що Франція мае за той час сплачувати Америці річно по $40,000,000. Справу вирішить остаточно французький парлямент.

З приводу того запанувало велике розчарування в Франції, бо всі вірили, що Кайо очаруе Америку та виторгуе добрі услівя. Та Америка тверда, підлягае чарам, але більш жіночим, а в фінансових справах поступае так, як в старім краю приказують: Любімся як брати, а рахуймося як жиди.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ.

Для голодних.

На забаві в М. Семчишина зійшлося дещо українського жіноцтва, яке не забуло при радости і на смуток, яким повівае з рідного краю та зложили на зазив М. Семчишина та О. Шпорлюка $14 на голодуючих, які вислано до Обеднання.

Жертвували по $2: Йосиф Порада, Іван Семчишин, Павло Свенць; по $1: Анастазія Синіцка, Анна Стоцька, Й. Гаврішків, О. Гаврішків, В. Шпорлюк, О. Шпорлюк і П. Косцюк.

Щира подяка жертводавцям. Ні одна забава не повинна відбутися між нами без того, щоби не зібрати дещо на ратунок рідного краю.

Січовик.

МИННЕАПОЛИС, МИНН.

Для старого краю.

Місцевий Український Народній Комітет також хотів причинитись до помочі голодним в краю і за його спонукою заряджено збірку в церкві св. Константина, яка була призначена якраз на ту ціль.

о. Д. Кретко виголосив принагідну промову, якою загрів присутних до доброго діла. Зібрано $32, які переслано до Обеднання.

Мимо того, що маемо свої видатки, бо купили Народній Дім, не відказуемось ніколи від жертв на загально народні цілі і даемо, що можемо.

Жертвували: Н. Кіт $2; по $1: В. Рефцьо, М. Кіт, І. Козак, І. Шміґановський, Й. Литвин, О. Семирозум, В. Комар, Р. Бачинський, І. Сухорович, О. Шабатура, Н. Мадзин, П. Федорців, П. Чучман, С. Стібак, О. Кікта; Н. Кучинський 60 цнт.; по 50 цнт.: Н. Бойко, П. Вонс, І. Павчук, О. Козак, А. Проскуняк, а Хас М. 25 цнт. Разом $20.35, а дрібними жертвами $11.65.

Іван Шміґановський.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На поміч голодуючим селам.

Січ ім. Богдана Хмельницького не спочивае, а далі продовжае народню роботу та збирае на край, що і де тільки може.

Недавно вислано на голодуючих через Обеднанне в Филаделфії $120, а тепер зібрано знова на ту саму ціль $45 та вислано до Обеднання.

Тільки постійними жертвами та постійною працею над піддержанням народнього духа та жертвенности можемо принести дійсну користь народній справі. До того якраз стремить і тим займається Січ ім. Богдана Хмельницького в Ню Йорку. Хто тої самої думки, той повинен горнутися до неї.

ФРАНЦІЯ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК В МАРОКАНСЬКИХ ПОДІЯХ.

Значіння, яке привязуе кожна із европейських держав до посідання як найбільшого числа кольоній, найкрасше ілюструе мароканська заверуха. В послідних роках особливо Франції чи не найбільше залежить на задержанню в свойому посіданню та контролі, богатих своїми природними засобами колоній, як головного жерела сирого продукту для високо розвиненої промисловости у себе в дома. Є фактом, що імпорт сирівців з колоній в 1924 році Францією, поміг її до зрівноваження промислового білянсу; перший раз за протяг девятнайцяти літ.

Розвій рільництва в Мароко та експльоатація богатих мінеральних жерел цеї країни, звернули на себе в послідних роках особливу увагу.

Мароко є поділене політично і адміністраційно на три части. Перша найбільша і найважнійша бо обіймаюча аж 85% землі обох частин з такимже відсотком населення є під протекторатом Франції. Столицею цеї частини Мароко є місто Фез, а головним портовим і торговельним центром місто Касабланка. Гішпанська частина Мароко простяглась довгим поясом (шириною 300 миль) здовж берегів атлянтійського океану з містами: Ціюта, Мелілля і Тітюан. Середна частина величиною 150 квадратових миль звана також „інтернаціональною зоною", зістала на конвенції в Парижі дня 18. грудня 1923 року поділена на сфери впливові французькі, анґлійські і гішпанські.

Мароко є виключно рільничою країною, в якій урожай залежить головно від частого дощу. Коли дощі є частими то і врожай в Мароко є гарний. Дуже низька земельна культура та брак хоч би найслабшого штучного наводнення є причиною, що в Мароко не використовується натуральних земельних засобів під управу збіжа. Який вплив мають часті дощі на рільництво в Мароко наглядно видко по зборі хліба в двох послідних роках. Часті дощі в 1924 році спричинили це, що збір в тому році був два рази красшим чим в сухому 1923 році. Вартість збору збіжа в 1924 році оцінювано на суму 356,000,000 франків.

Найголовнійшими рільничими продуктами в Мароко є ячмінь, пшениця, біб, сімя і дрібний горошок. Зі скота найбільше гудують овець, рогатої худоби та свиней.

Понад 3,000,000 акрів ліса не можна експльоатувати ізза браку транспортових середників та частих неспокоїв в країні. Корок та ґума є одинокими продуктами з величезних лісів в сьогоднішний день. Ті самі причини не дозволяють розвинутися гірництву. З мінеральних плодів добувають найбільше фосфоричних солей в французькій частині, та мідної руди в гішпанській.

Весь торговельний оборот Марока так ввіз як і вивіз ведеться виключно з Францією, Анґлією і Гішпанією. Суму всього торговельного обороту Марока в 1924 році обраховувано на тисячу вісімсот міліонів франків, з чого на вивіз припадало 650 міліонів. Сама французька частина вивозила товарів на суму 620 міліонів франків, а ввозила на 930 міліонів, то значить, що оборот лише французької частини Мароко становив 80% всего мароканського торговельного обороту.

Тому, що торговельний оборот з французькою частиною Марока є найбільшим та найважнійшим; питання французького протекторату являеться питанням загального торговельного обороту з Мароком.

Місцеве населення, яке становить 95% всеї людности Марока, є бідним, неосвіченим та живе дуже просто і не мае богато вимог. Одиноким покупцем імпортованих до Мароко чужих фабричних продуктів є зайшлі мешканці з Европи. Цукор, чай, пшенична крупа, вино, вовняні вироби, нафта і вугіль є головними предметами ввозу. Три перші продукти достарчае головно Франція та й вонаж найбільше ввозить вина після Гішпанії. Бавовняні вироби та вугіль приходять виключно з Анґлії. Мінеральних оліїв та нафти найбільше ввозили Злучені Держави Америки. Цементу та других будівельних матеріялів достарчала опять головно Франція. Загально, Франція імпортувала до Мароко 64% всего мароканського імпорту.

Вивожено з Мароко головно домашний скот, корок та фосфоричні соли; цих послідних 430,000 кубічних метрів річно. Найбільше фосфоритів вивожено до Франції бо аж 30% загальної суми, до Гішпанії 25%, а решту до других европейських держав. Ячмінь вивожено головно до Анґлії і Франції, пшеницю майже виключно до Франції (90% загального вивозу). Біб, сімя, ґуму, вовну та всякого рода шкіри вивожено рівнож в великій кількости до Франції. Так само і вівці. Рогатий скот по рівній части забирала Франція, Анґлія та Гішпанія. До Америки вивожено з Мароко в невеликій кількости сімя, корок та овечі шкіри.

Розвій комунікації в послідних десятьох літах причинився не тілько до зисків з численних туристів, які починають що раз то численнійше навідувати Мароко, але рівнож причинився до піднесення рільничої культури, та красшої і успішнійшої експльоатації натуральних богацтв країни.

Будова желізниць та доріг в Мароко Французами доказуе, що через експльоатацію натуральних богацтв Марока хоче Франція позбутися залежности свого промислу від достави сирівців з других країв.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ.

(За місяць вересень, 1925).

І. ПРИХІД:

1) З перенесення з попереднього місяця			$ 174.81
2) Прихід в вересни:			
	а) Народний податок	$125.05	
	б) Рідна Школа	43.35	
	в) Ріжні	883.28	1,051.68
		Разом	$1.226.49

ІІ. РОЗХІД:

а) Висилка до краю:			
	1) Голодному селу	$500.00	
	2) Рідна Школа	100.00	
	3) Писменникам	62.50	
	4) Діточа Захоронка у Львові	50.00	
	5) Сиротам по пок. Дмитрі Вітовськім, полковнику Гал. Армії	50.00	
	6) Народний Дім в Холмі	25.00	
	7) Народній Дім на Богданівці. (передмісте Львова)	25.00	
	8) Оплата листів і посилки	9.05	$821.55
б) Платня секретаря			150.00
в) Рент			25.00
г) Чищення офісу			3.00
д) Стемпси			5.00
е) Телефон			5.53
		Разом	$1.010.08

ІІІ. ЗІСТАВЛЕННЄ:

Прихід в вересни	$1.226.49
Розхід в вересни	1.010.08
Остае в касі з днем 30 вересня 1925	$ 216.41

Обеднанне Укр. Орґанізацій в Америці.

КРІВАВА МАСАКРА В ЛУЦЬКІЙ ТЮРМІ.

Луцьк, 15. серпня.

Місцева тюрма стала в останніх днях знова тереном страшного терору польських адміністраційних чинників над політичними вязнями, терору, який тим разом покінчився крівавими жертвами.

Безпосередня причина події лежить у загально відомих тюремних віндосинах, в тутешньому тюремному режімі. Тюрма переповнена є політичними вязнями, яких держиться місяцями, а то й цілими роками в слідчому арешті. В малих келіях, призначених на 4—6 вязнів, приміщується з правила не менше двох, а навіть трьох десятків людий. В тюрмі панує застрашаючий бруд, ніхто не відчищує і не дозваляе її відчистити. Перегнила солома, що вязням служить за постіль, аж кишить від насікомих та всякого иншого плюгавства. Запроторених нещасливців не виводять правильно на прохід на свіжий воздух, що є правом найбільших навіть каторжників. Коли додамо до сього невідповідне прохарчування й цілковиту недостачу всякої лектури, то будемо мати бліду картину отсього жахливого положення. Ніякі старання про поправу сього тюремницького буття, попирані кілька разів голодовими страйками, нічого окрім пустих обіцянок не дали, а врешті довели навіть до крівавої масакри вязнів.

Дня 10. серпня. — всі політичні вязні, числом 147, поставили знова цілий ряд самозрозумілих та оправданих домагань, які скріпили голодовим страйком. Заряд тюрми, намагаючись перешкодити в сьому, згл. зломити страйк, хотів перенести кількох активніщих вязнів зі спільних келій до темниці. На се инші вязні піднесли різкий протест, з якого адміністратори тюрми зробили „бунт". Заалярмовано як стій поліцію, спроваджено її до тюрми й по довшому бориканню з обезсиленими й безборонними вязнями при помочі зброї „бунтарів усмирено". Жертвою сього усмирення упав вязень Константин Чвалинський, який погиб в наслідок віднесених стрілових ран. Кільканацятьох вязнів покалічено і змасакровано крісовими прикладами, та на жаль їх назвиска оповиті „урядовою тайною" так само, як назвиска 5 провідників, запроторених в залізах у темницю.

Тюрма окружена поліцією і нікого, навіть рідні, не допускають до вязнів та взагалі відмовляють усяких пояснень.

Слід замітити, що майже всі вязні є обвинувачені о приналежність до „Української Повстанчої Народньої Орґанізації", що не перешкаджае польському урядови голосити про „бунт большевиків". Се робить він, очевидно, в тому переконанню, що культурна Европа не прогнівається за мордування „большевиків", яких після сучасних понять можна стріляти неначе диких качок.

МУРАВЛІ НЕПРИЯТЕЛІ ЛЮДИЙ.

Муравлі, біольогічно дуже цікаві звірятка, є пожиточні, але деякі їх роди навіть дуже неприємні, а то й шкідні для чоловіка. Прим. в Америці й Африці є муравлі, що можуть заподіяти велику шкоду, коли на мандрівці дістануться до людських осель. Як наближається, то чоловік із усім майном, як хоче вратувати, мусить утікати. Гірські муравлі (Myrmica rubila) кусають болюче і колять. Природник Форель каже, що гірський муравель кусає так болюче як оса. Але найстрашніше кусають муравлі, що жиють у горячих краях. Шомбург оповідає, як то його вкусив американський муравель (Paraponera clavata) у великий палець; укушення це пекло і боліло на цілому тілі. В бавовняних полях Тексасу жиє порода муравлів, наслідком укушення яких чоловік мліє або щонайменше дістає завороти голови. Ще инші муравлі кидаються на висиджуючий домашній дріб (квочки) і перешкаджають висиджуванню. Отруя муравлів є то білкова матерія, якої складників іще не знають. Звісний муравлиний квас не пояснює ще обявів затроення після укушення. Із гигієнічного боку муравлі можуть бути небезпечні. Так прим. дуже багато муравлів буває часом по шпиталях і переносять бацилі на поживу, прим. бацилі тифу. В Індіях муравлі ідять щурів хорих на холеру і можуть поширити холерні бацилі. Муравель, що жие по траві (Tetramorium caespitum) лізе в товщ, цукор і ин. Первісно з Індії принесена фараонська мурашка, маленьке сотворіння бурштинової краски множиться по хатах, гнізда будує в стінах. Часом являється так богато муравлів, що годі мешкати в таких домах. Зїдають засоби поживи і можуть теж болюче кусати. Деревна муращка (Rasius fuliginosus) зїдає деревляні части хати й обстанову, головнож такі, що їх уже зїли хроби (хрущики). Так зв. аргентинська мурашка (Trydomyrmex humilis) йде до всього, що дається їсти, а поширюється дуже. Заїняла вже великі полосі країв. Тяжко є боротися з домашніми мурашками, бо до їх гнізд трудно дістатися.

ВОЛІВ СМЕРТЬ НІЖ ШКОЛУ.

В Кентлівил, Н. С., утопився 11-літний Едвард Відіто, аби не ходити до школи. Перед своєю смертю сказав свому братови: „Як тато буде мене силувати, щоб я ходив до школи, то я втоплюся". І справді його тіло найдено в ріці.

ВЕЧІРНІ ШКОЛИ.

Здається нема країни, де-б була така велика скількість вечірних шкіл ріжного типу, як в Америці. По більшій части дорослі ученики обох полів приходять кожного вечера на науку в тих школах, — без жадної або за дуже незначною оплатою. Хибно думає дехто з імігрантів, що ці школи істнують виключно для Американців, та що чужинцям вступ до них як і не заборонений, то не зовсім легкий. Навпаки, заряд вечірних шкіл в Америці докладає всіх зусиль, щоби мати в своїх школах як найбільше число учеників, і то як раз чужинецького походження, вже хочби тому, щоби вечерами після денної праці, дати їм можливість навчитися мови цеї країни, її громадських установ та умов життя в ній.

Нема такої ґрупи американського населення, яка-б не могла користати з навчання поданого в сих школах. Для тих, які хочуть навчитися англійської мови, влаштовується безплатні вечірні курси, так само і для тих, хто хоче пізнати американські закони, політичний устрій Америки і таке инше, на це, щоби лекше стати горожанином цеї країни. Богато фахових, ремісничих, торговельних, та загального типу шкіл, радо приймають учеників на вечірні курси. Для жінок заїнятих хатньою роботою влаштовується такіж курси днями.

В не всіх містах Злучених Держав справа вечірного навчання поставлена однаково. В одних вона поставлена красше, в других гірше; та в головному принципі є вона майже всюди одноковою. Наприклад, в Шикаго, справа вечірного навчання стоїть дуже гарно — як до якости, так і до скількости вечірних та доповняючих курсів. Щоби заощадити часу робітникови на далеке ходження після тяжкої денної праці в вечірну школу, ця школа переноситься до фабрики, в якій він працює. Таких вечірних шкіл при фабриках є в Шикаго аж 63. Для жінок, в яких дома малі діти, влаштовані курси з осібно найнятими доглядачками для дітий на це, щоби вони наглядали за дітьми на той час, коли матері зайняті наукою в клясі. В порозумінню з Натуралізаційним Бюром ведуться курси для тих, які хочуть стати американськими горожанами. Ученик, після скінчення такого курсу і одержання свідоцтва, не потребує ставати перед екзамінаційним урядником при вибиранню других паперів. Суд уважає набуте ним в цих школах знання за вистарчаюче на те, щоби зістати горожанином.

Вечірні курси організовані не лише виключно для чужинців. Тисячі Американців обох полів доповняє в них своє образовання. Численні технічні, індустріяльні, торговельні та загально освітні курси дають нагоду навчитися книговодства, стенографії, електричности, орудування машинами та обрибки металів, обрибки дерева, писання на машинці, автомобілевої інжінерії, рисовання, математики, музики та публичного говорення. Розуміється, щоби користати з науки в тих школах, треба хоч трохи знати англійську мову.

Не всі знають, де шукати цих шкіл та як до них вписатися на учеників. Але за порадою можна все звернутися до найблизшої публичної школи в свойому місті, а коли хто не може розмовитися по англійськи то до редактора котрогось із своїх газет, або врешті до публичної бібліотеки. Звичайно публичні бібліотеки по більших містах мають чоловіка, який може розмовитися із потребуючим поради в його рідній мові та подати йому бажані інформації.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(42)

— Коби мої! Але, на жаль, ти маєш більше щастє. І таку жінку дістав, і такі хорти. Я був би не напаствував тебе так скоро в твоїм новим, ще не упорядкованім гнізді, як би не те, що ясновельможний післав мене до тебе.

— Яке важне діло?

— Післав мене, щоби я тобі привів ті хорти. То його дарунок для тебе. І для твоєї жінки маю щось від него. Приказав дати до власних її рук.

— Просимо в хату, хочби й без дарунку. Ладу, правда, ще нема, але ми старі й добрі знакомі.

Увійшли в світлицю. В світлици була Марина.

— Де пані? — Чалий спитав.

— В пекарни, — Марина відповіла.

Чалий пішов до пекарні, щоби привести жінку. Сю хвилину використала Марина і звернулася до Шаравского.

— Ви пане, не дурійте, бо нині нічо з того не буде. Чалий хоче спіймати вас на горячім. Як приловить, то таки зараз кіньми розірве вас.

Шаравскі побілд.

— Доміркувався? — спитав.

— Вітрить. Як нині не вдурієте, то ми обезсилимо його підзор. Як буде можна, то самі вас покличемо.

Марина вийшла, бо надходив Чалий з жінкою.

— Хоч кажеш, що нездужаєш, то таки на хвилю годиться вийти до такого гостя, коли приходить до нас перший раз — Чалий промовляв до жінки. — На добавок він щось має для тебе, і каже, що передасть тільки в твої власні руки.

Шаравскі стояв на середині світлиці з відчиненою коробкою. В коробці пишався прегарний нашийник з жемчугів.

— Се для вас, — промовив, подаючи коробку полковниковій.

Зоська станула, неначе в землю вкопана. Позирала то на мужа, то на Шаравского. Вона не сумнівалася, що Шаравскі в своїм любовнім божевіллю взяв жінчиного нашийника і приніс його свої... любці. Бачучи супокійне й усміхнене лице мужа, гадала, що він хоче мати доказ зради, який вона дала би, коли би той дарунок приняла. Вона, правда, Шаравского любила і не хотіла би обличити його, але в сій хвили у неї переважила жадоба життя. Се тим більше, що муж до великої міри заспокоював її. Ся жадоба життя в сполуці з досадою за сю нерозважну необережність Шаравского на хвилину переважила її любов до напасливого любовника. Вона, гадаючи, що паде в пропасть з вини Шаравского, рішилася спасати себе хочби його коштом.

— Ти, Саво, — промовила,— стоїш і підсміхаєшся, замість сего безличника разом з його дарунком викинути за двері і собаками вигнати з двора?!

Чалий і Шаравскі остовпіли.

— Що ви собі думаєте, пане ротмістр? До кого ви прийшли? До якої вашої шмати? Ви в хаті полковника ясновельможного гетьмана коронного. Я... пані полковникова!

— Голубко! — Чалий промовив. — Не він винен, що гетьман вислав його з таким дарунком. Впрочім, придивися ліпше. Се королівський дарунок.

Зоська поблідла. Хвилю вдивлялася в коробку. Нараз вдарилася руками по боках і зареготалася спазматичним реготом. Коли ані руш не могла утихомиритися, Чалий спитав:

— Що тобі, голубко? Насамперед верзеш щось таке чудне і накидаєшся на невинного, тепер такий сміх!

— Бо я, бо я... ха, ха, ха. Бо я гадала, що він той дарунок, ха, ха, ха, дає від себе. Ха-ха-ха, ха-ха-ха.

Шаравскі, котрого по перших словах Зоськи душа була на рамени, тепер сам розсміявся і реготався на випередки з Зоською. За їх приміром пішов Сава. Шаравскі не міг встояти і сів на крісло. Реґіт звалив його з крісла на землю. Лежав на земли горілиць і реготав аж сльози текли по лици. Марина аж в пекарни почула той реґіт і прибігла до світлиці. Хоч не знала причини, вона й собі в сміх. Не заперла за собою дверий отже до світлиці вбігли оба хорти. І їм уділилася загальна веселість. Танцюючи по світлици дзявкали радісно і скакали до уст, щоби свою втіху показати своїми язиками на людських устах. Чалий і Зоська оборонилися. Шаравскі лежав на земли, отже хорти вилизали його писок. Перша отямилася Зоська і втікла до пекарні. За нею пішла Марина. Шаравскі встав.

— Але ж то оса, та твоя жіночка! — промовив, — Казала тобі мене гнати псами. Чи не так?

— Пригадуєш собі твою пересторогу? — Чалий відповів. — Ти казав мені, що сі сторони для гарної молодиці небезпечні, бо тут богато несовісних залицяйників. Що серце жінок не збагнене. Щож ти тепер скажеш? Боятися мені залицяйників, чи ні? Нині показалося, що на сторожи вірности моеї жінки найліпше поставити її саму. Зараз приведу її.

Чалий пішов до пекарні.

— Ходи Зосенко до нас, — промовив до неї. — Ми вже перемогли себе. Шаравскі аж розплакався.

— Не піду. Мені соромно, що я так напала на него. На цілком невинного. І з того сміху всьо в мене болить. Скажи йому, нехай вибачить. Я піду й ляжу. Мушу видихатися. Як би я його тепер побачила, то знов вибухну сміхом.

Чалий вернув до Шаравского і повторив, що чув від жінки.

— Будеш коли в місті? Сам або з жінкою? — Шаравскі спитав.

— Пару днів тяжко буде. На початок тут богато роботи. Хиба коли жінку вишлю, як стужиться до мами.

— Що мені з твоеї жінки, як вона з моїх рук нашийника не хотіла приняти! Ми оба пішли би до шинкову, побалакали б.

— На жаль, у мене льохи ще порожні, не маю чим приняти. Як би я був знав, що прийдеш, та таки бувби пристарав. Але за пару днів вже всьо буде. Прийдь.

Шаравскі сів на коня і відїхав.

— Хитра, шельма, хитра! — бурмотів під вусом. — Яку вона втяла штуку?.. Неначе справді думала, що я такий дурний і давав їй мого власного нашийника. Ще й при нім. Ха, ха, ха, Хитра баба! Шкода, що я відїхав. Може би був і нині скористав що. Та стара відьма Марина наплела мені дурниць. Чалому ані в голові підозрівати нас... А може таки підозріває? Того може й Зоська втяла таку штуку?... Він сам запросив мене до себе. Треба вигадати якесь діло. Коби справді прислав жінку до мамуні! Я відбив би собі дни посту. Прикрий піст, дуже прикрий. А вона що днини гарнійша.

Минув цілий місяць, а до Немирова ні Чалий не показувався, ні Зоська до мами не приїздила. Йому самому ніяково було їхати до Степашок. Гетьман не посилав його туди з ніяким приказом, він сам не знав, яку вигадати причину поїздки. Впрочім, як Чалий дома, то ліпше й не їхати, бо хиба тільки на те, щоби ковтати слинку і облизуватися. Аж раз приїхав гінець від жида Лейби з вісткою, що в само полудне Чалий поїде до Немирова. В полудне Шаравскі сів на коня і пустився на Степашки. Щоби виминути Чалого, зїхав з дороги в ліс і далі їхав лісовою доріжкою. Переїздячи попри корчму, загадав поступити до Лейби і спитати, чи Чалий справді вже поїхав. Але погадавши хвилю, поїхав далі.

— Коли я вже раз пустився туди, — думав, — то вже й так поїду далі. Не велике буде нещастє, як він дома. Бодай її побачу. А може й нагода буде...

Саме коли віздив на подвіре, з хати вийшов Чалий.

— Давно невиданий! — Чалий крикнув, ступаючи до него. — Шкода, що я не знав, що ти прийдеш. Я був би жінки не пустив до Немирова. Бабі захотілося до мами. Мені дивно, що вона з дороги не вернула зустрівшися з тобою. Хиба ти не говорив їй, що ідеш до нас.

— Та не говорив, — Шаравскі відповів стиха, бо не хотів сказати, що крався лісом і Зоськи цілком не бачив. — Я не в гостину. Я виїхав погуляти, а що пустився в сю сторону, скочив до тебе.

— Хоч тільки погуляти, то все таки чарку ковтнути можна. Мій льох вже не такий порожний, як був тоді, в перших днях. В садку маємо дуже гарне місце.

Чалий приказав Марині занести до саду закуску, паленку і мід, та повів туди гостя. В гущі порічок і молодих вишень була простора бесідка зі столом і вигідними широкими лавками.

— Се палатка Зоськи, — Чалий сказав. — Вона тут любить пересиджувати. І я з нею сиджу тут, як не маю роботи.

— Того й ті лавки такі широкі, — Шаравскі подумав, — бодай тебе покрутило!

— Спокійно вам живеся тут? — спитав. — Гайдамаки, або й звичайні злодії не крутяться?

— Поки що, не було ніякої напасти. Ціле дворище має сильну загорожу. І сей сад обгороджений високими, та грубими дошками.

— То відси не можна вийти в ліс, або з ліса сюди? Треба лізти через огорожу?

— Хто не має ключа від фіртки, мусить лізти. Але се не легко, хиба би приставив драбину.

— То тут є фіртка?

— Є. Як хочу вийти в ліс, то не потребую обїздити цілого дворища.

— Сторожеві собаки добрі?

— Ще не маю ніяких. Маю тільки ті два хорти від гетьмана. Сторожевих не маю.

— У мене їх забогато. Люті, як чорти. Можу тобі відступити два, три. Я й так дістав від тебе коня.

Шаравскі накинувся з тими собаками на те, щоби мати причину приїхати до Чалого приводячи йому собак. Але була ще важнійша причина. Він не сумнівався, що колись прийдесь йому в ночи закраститися до Чалового двора. Се було би неможливе, як би тоді були тут собаки, котрі його не знають.

(Дальше буде).

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Франциска Кобринська, жінка відомого лікаря д-ра Володимира Кобринського в Коломиї — упокоїлася нагло в наслідок недуги серця дня 29. червня ц. р. Покійна походила з німецько-польської родини — була за молодих літ учителькою в Мошині, печеніжинського повіту, і там зжилася близько з нашими селянами, котрі її за довголітню працю і людяне поведення з дітьми та їх батьками незвичайно полюбили. Вийшовши замуж за д-ра Володимира — жила через два роки в Кроатії, але туга за рідним краєм не позволила тим благородним людям довше проживати на чужині, де також найшли много старих приятелів.

З кінцем 1889 р. вони переносяться до Коломиї, і тут знаходить Покійна широке поле до діяльности. Її тесть, покійний о. Йосафат Кобринський з Мошина власне приступив до реалізації мрії цілого свого життя, до будови „Народного Дому" в Коломиї. Помагав йому в тім цілий ряд патріотів, як Ол. Печерський, др. Ол. Кульчицький, покійний коваль Блонський — а передовсім пок. Франциска Кобринська, котра вела всьо касове діловодство підчас будови, виплачувала робітникам і т. ин.

Через довгі роки була вона чинна в коломийськім „Жіночім Кружку", котрого кількакратно була головою. Ніколи не відмовляла вона помочі при якімнебудь предприняттю, де треба було обтерти сльози ближньому та чинно йому допомогти. Людина незвичайної доброти і такту — вона мала лише щирих приятелів, а безумовно ніяких ворогів. В останніх роках занепала на здоровлю, так, що місяцями не виходила взагалі з хати. Тяжка хороба горячолюбленої і рівнож доброї і благородної як Мати — доньки — дуже її прибила. Піддержувала вона далі дружні зносини з селянами, а славна — на жаль — також вже покійна, визначна деклляматорка — селянка Анна Ткачук — належала до її найблизших приятелів.

Покійна була людиною високої інтелігенції, очитана і музикальна, з серцем повним все чинної любови до ближнього.

Її нещаслива донька Ольга Ліщинська померла в місяць по смерти Матери.

Ось які страшні нещастя звалились на голову загально любленого і поважаного д-ра В. Кобринського.

Нехай загальне співчуття з боку всіх суспільних кляс нашого народа, буде йому розвагою у його тяжкім горю та дасть йому силу мужно його перенести.

Др. К. Тр.

Казимир Чапран, друкарський складач, помер дня 18. серпня ц. р. в Старяві коло Хирова, в 60 році життя. Померщий працював як складач повних 45 літ у ріжних друкарнях у Львові, переважно в друкарні Вид. Сп. „Діло". Помер нагло, будучи на відпустці в Старяві. Задля свого чесного характеру і товариського поведення, полишив по собі щирий жаль товаришів. В. Й. П.

НОВА КОЛОМИЙКА.

Пригадав я старий Київ, часи Хмельницького,
Коли було на Вкраїні всього добра много.
Тоді нарід не журився, де хліба дістати,
Бо взяв собі стілько поля, що но міг зорати,
А худоби тоді були стада незлічимі,
Кождий мір усього взяти, що зглянув очима.
Все те в степах виростало, самопас ходило,
І населенє живидо і йому служило;
А в повітрі понад степи знов птацтво літало,
І піснями днем і ночю всіх розвеселяло.
Від Кавказу до Карпатів всі щасливі були,
Подоляни, Лемки, Бойки, Підгірці й Гуцули,
Тепер нашої Вкраїни вчіпилась огида,
Господарем на Вкраїні вже зробили Жида;
Через твоє щире серце, преславний козаче,
Нераз, не два старий Київ теперка заплаче.
Що повірив вороженькам як рідному брату,
Тепер тобі забирають твою рідну хату.
Бо ще живуть тії люди, добре памятають,
Як угоду з Петлюрою ляхи виповняють.
Необачний був Петлюра, дався намовити
Тай на ложні слова польські дався їм зловити.
Коли ляхи йшли на Київ, то всьо обіцяли,
Тоді цілу Україну Петлюрі давали.
А як прийшли на Вкраїну, стали рабувати,
І всьо добро з України собі забирати;
А що не могли забрати, то зараз нищили,
І на цілій Україні руїну лишили.
Тепер знову Польща хоче когось обманити,
З'підлим ляхом вже не хоче ніхто говорити.
Тепер всі її пізнали, що то за огида.
Підла Польща тепер вдалась о поміч до Жида.
Але Жиди не дурні Польщі помагати,
Вони хотять Палестину собі збудувати.
Жиди Польщі вже давненько вітверто сказали,
Ще як улиці у Львові ляхи називали:
Пощо вам переробляти на польські улиці,
Як до Жидів всі належать львівські камениці;
Камениці ми забрали, ще заберем горби,
А вам, ляхи, полишаєм palиці і торби.
Ой чи довго нам ще ждати до тої години,
Коли усі вороженьки пійдуть з України.
Дамо ми їм по торбині й палку через плече,
Її най спішаться, бо потому вража кров потече!

Тимко Милещук.

З НОВИХ ПОДІЙ ТА ІДЕЙ.

БЕЗМЕЖНО ВЕЛИКИЙ І БЕЗМЕЖНО МАЛИЙ СВІТ.

I. Безмежний простір.

Щоденно вживаємо слова „безмежно великий"; воно відповідає якомусь неясному пересвідченню про безконечність світових просторів. За те поняття „безмежно малий" рідко у нас перемінюється в слово, яке помагає нам порозумітись з иншими. Чи багато з нас думає про те, що ці два поняття „безмежно великого" і „безмежно малого" є центральними ідеями фільософічного світогляду?

Виринає питання: чи цим поняттям відповідають у природі якісь реальні явища, чи це тільки конструкції нашого апарату думання? Геометрія каже нам, що просторінь можна поширювати до „безмежних меж" і ділити на непримітно малі частинки. Та нас цікавить більше питання, чи якесь фізичне тіло, незвичайно велике чи незвичайно мале, може бути означене, зясоване у своїх обрисах. Пічнім з поняття „безмежно великого".

Зоряне небо містить у собі безліч ріжноманітних тіл, ріжної величини, починаючи від космічної пилинки, що кружляє непримітно у просторах і зміняє інколи спектр сяючих зір, а кінчаючи на велетенських сонцях, які бачимо. У нашій соняшній системі Юпітер багато тисяч разів більший від Меркурія, але Сонце в тисячу разів більше від Юпітера. У порівнанні з иншими сонцями зоряних систем, наше Сонце подобає на зірочку, завішену на ялинці. Нпр. зоря першої величини у констеляції Оріона, звана Бетельгайза, є щодо обєму в тисячу разів більша як Сонце. А хто зна, чи в тому просторі, який звемо безмежним, нема зір, які у відношенні до Бетельгайза є знову настількиж більші?

Чи світи зір є розсипані в усьому просторі? Чи мало астрономів та фізиків ставить гіпотезу, що міліони та міліярди світил доступних і недоступних для нашого ока, є зосереджені тільки в одним пункті небесного простору і що наш всесвіт є тільки островом у безмежі порожньої просторіні. Зі становища такої теорії весь матеріяльний всесвіт є зібраний тільки в смузі Молошного Шляху (т. зв. Галактичної системи), який можна уявити собі як велетенський щит з проміром... 40,000 світляних літ! Досить пояснити, що один світляний рік це далечінь, яку світло перелітає за один рік, зі швидкістю 300,000 кільометрів на секунду!

Та є ще й инша теорія, на підставі якої у просторіні є безліч велетенських систем, подібних до Молошного Шляху. Воно основується на факті, що деякі смуги неба, де є мало зір, мають безліч мраковин у спіральній формі. Нпр. Хмара Магеляна находиться у віддалі 114,000 світляних літ від нас, а велетенські телескопи в обсерваторії на горі Вільсона (Півн. Америка) недавно ствердили, що мряковину цієї Хмари можна розкласти на безліч зоряних клантиків, подібних до нашого Молошного Шляху. Латишський астроном Епік обчислив, що друга мряковина т. зв. Андромеди є віддалена від нас на півтора міліона світляних літ, а шведський астроном Люндмарк додав, що є й инші на віддаль 20 міліонів! Такі розміри мряковин дозволяють на висновок, що всесвіт (через велике „В") складається з безлічі островів, з яких кожний є окремим Молошним Шляхом.

Досить написати такі цифри як вище, щоби виринула думка, що сучасні засоби обсервації, а може й взагалі доступні нам людські умовини схоплювання явищ у природі є настільки недосконалі, непропорціонально дрібні й безсилі, що не мають змоги доглянути реальні форми життєвої матерії та енергії. Ті форми, щодо яких істнування можна тільки догадуватись, дають більше підстави для фантазії поетів, як для точних наукових обчислень. Фізик та поет в одній особі, Фурніє Д'Альб, Ірляндець, глядить на небесні тіла як на атоми, з яких зродились системи подібні до нашого Молошного Шляху, збудовані з молекул невидних для нашого ока, одначе доступних для обчислення з незвичайною точністю. Він глядить на Молошний Шлях як на справжний організм, що має реальне істнування. Згідно з такою органічною теорією світа, все людство, разом зі землею і всією соняшною системою, є агрегатом атомів, що належать до ріжних категорій ладу в будівлі безмежно великого, неосяжного організму. З такого становища всі перипетії індивідуального та колективного життя людства і всіх планетних організмів є тільки неймовірно малими проявами в житті космічного організму.

Щоби зрозуміти пропорції відношення людини до такого безмежного простору, можна перейти до зясування, того світа, який називаємо „безмежно" малими величинами. Сучасна наука з незвичайною точністю зясовує розміри молекул та атомів, їх скількість в одним ґрамі матерії, довжину хвиль найшвидших тремтінь, то-що. Означено нпр., що довжина хвилі Рентґенівських промінів вагається між 0,02 і 1,2 мікромікронами, а довжина хвиль промінів „гама", які видають радіоактивні тіла, вагається між 0,007 і 0,15 мікромікронами мікромікрон — одна міліона частина міліметра!). Означено, що в кубічнім центиметрі якогонебудь газу при температурі зеро і нормальнім тисненню є 29,000 квадратових триліонів молекул! Скількість атомів в одним ґрамі водня означують цифрою 68, по якій іде 22 зер! Всі ці страшенні цифри не висловлюють іще останніх меж поділу матерії на одиниці.

Сам атом є свого рода мініятурною соняшною системою, до якої можна прикласти закони Кеплєра. Деякі фізики приймають можливість ділити навіть електрони, які заступили дотеперішний атом. Це доказ, що істнують спроби звузити межі навіть того, що й так уже не має уявленої просторіні. Так стоїть справа в мертвій природі. Якже-ж уявляти собі величину живих організмів?

ДОПИСІ.

З ЛУДЛОВ, МЕСС.

Шкільна справа.

Заходом Тов. ім. І. Франка, від. 253. У. Н. Союза, скликано тут збори в справі заснования української діточої школи. На збори був запрошений учитель із Спрингфільд, Масс., котрий в короткій промові вияснив присутним, що значить виховуванне їх дітий в українськім дусі і яку користь можуть принести діти в будучині свому народови в його змаганнях за кращу долю, свободу і державність. Він так говорив:

Нам відомо, що діється з українською школою під ляшнею; як Ляхи тероризують українські школи; замикають; не позволяють українським дітям говорити, вчитись в їх рідній мові, але примушують їх і заставляють говорити і вчитись по ляцьки.

Я думаю, що те все ви знаєте і з часописей і листів котрі отримуєте від своїх з краю. Але ми тут на вільній землі Вашингтона можем постаратись, аби тут діти знали, свої нації їх родичі. Ми легко зможем се зробити, хиба що не схочем. Ще раз вас взиваю: берімось за діло щиро всі як один, бо коли ми навчимо своїх дітий по українськи читати й писати, то в короткім часі наш Лудлов буде поступати так, як инші місцевости. Тоді ви своїми діточками потішитесь, як вони вийдуть на сцену і відігравуть перед вами якесь представленне та зворушать вас так, що будете відчувати, якби були в краю! Не забувайте на слова нашого генія Тараса: Учітеся, брати мої, думайте, читайте, і чужого научайтесь, й свого не цурайтесь!

До Комітету Шкільного увійшли отсі особи: Демян Харко, голова; Никола Щербій, писар; Петро Пилипів, касієр; контрольори: Павло Хомин, Стефан Наливайко.

Іван Приступа, секр. зборів.

ВІДКИ БЕРЕТЬСЯ КРАСКА МОРСЬКОЇ ВОДИ.

Люди, що вперше бачать море, часом розчаруються, коли перед їх очима не розтягається гарне голубе плесо, так як сподівались. Моря поодиноких частей світа є ріжної краски і можуть світити всіми красками веселки. Приймають майже кожду краску від жовтої аж до темно багряної. Синя краска, яку поети так часто прославляють у морях, новстає тоді, коли в воді є сіль. Безчисленні малесенькі частиночки соли відбивають сине світло соняшних промінів. Моря, які мають дуже багато соли, мають темно-синю краску. Так примером, дуже багате в сіль Середземне море. Закраска Тихого Океану найбільше є така темна, що можна її назвати індіґо-синьою. Біля побережа часто переміняється краска на зелену. Білий пісок на дні плиткої води спричиняє ясно-зелену краску, а темножовтий пісок у злуці з синявою моря спричиняє темнійшу зелень. У Заливі Льоанга є вода темно червона, тому що дно є червоне. Другою причиною закраски моря є те, що в морі жие багато малесеньких творінь (організмів). У деяких солоних озерах Тибиту, а таксамо і в озерах південної Франції є червоні звірятка, які надають воді живої кармазиново-червоної краски. В деяких місцях каналу, близько великобритійського побережа вода дійсно сяє всіми красками веселок. Явище це викликане властивими проміннями сонця.